
Projev prof. Pavlíčka v Karolinu 17.11.2008

Projev prof. Pavlíčka v Karolinu 17.11.2008

Vaše Magnificence, vážené dámy, vážení pánové, vzácní hosté, dovoluji mi, abych jménem Nadání J.,M. a Zd. Hlávkových vás přivítal na dnešním koncertu věnovaném výročí 17. listopadu.

Letošní rok je z mnoha důvodů jubilejní. Vzpomínaná výročí se vztahují též k jubileu univerzity a mají bezprostřední vztah ke vzdělanosti českého národa. Brzo budeme vzpomínat výročí vydání Kutnohorského dekretu připomínané také výstavou Pražský student otevřenou v předvečer dnešního shromáždění v Clam - Gallasově paláci. Vzpomínali jsme rovněž jubilea českého vlastence J. Hlávky v souvislosti s jeho zásluhami o vzdělanost českého národa, jak to bylo vyjádřeno i vyhlášením této příležitosti jako světového kulturního výročí.

I vznik Československa přinesl svobodu a rovnost jednotlivcům i národům a značný rozvoj vzdělanosti. Vyzvedl to T.G. Masaryk v poselství k 10 výročí republiky. Zvýšení vzdělanosti národa patřilo k prioritám československého státu. Útok na tuto vzdělanost 17. listopadu 1939 byl spojen s útokem na tradice republikánských hodnot československého státu symbolizované 28. říjnem 1918. 90 let od vzniku československého státu jako obnovení historické české státnosti jsme vzpomínali před několika dny. Československá republika byla rozbita po 20 letech především v důsledku vnějších sil a brzo poté následoval útok na vzdělanost národa uzavřením českých vysokých škol a perzekucí studentů i učitelů.

Úzkou souvislost mezi svobodou jednotlivce, svobodou ducha pěstovaného na univerzitě a svobodou národa a státu vyjádřil dr. Beneš při příležitosti šestistého výročí Univerzity Karlovy 7.4.1948 ve svém posledním významném projevu, v němž hodnotil minulost a připomenul hodnoty, kterých by se měla společnost přidržovat v nejisté budoucnosti. Těchto jeho slov jsme vzpomněli před 10 lety na konferenci věnované výročí vzniku republiky a založení univerzity a je užitečné se k těmto slovům vrátit i dnes.

„A právě že Karel IV. obecné učení pražské zřídil jako ústav českého státu i národa, výtvořil jeho rukou i srdce vešel v nejtěsnější svazky s českou půdou i jejím lidem. Univerzita Karlova v Praze věrně a oddaně stála ve službách vlasti a viděla nejspolehlivější cíl ve volnosti ducha a ve vzletu myšlenek hledajících pravdu. Vždy, ať svobodně a volně zněl její hlas nebo byla umlčována a deptána, neztrácela pro český lid cenu nepotlačitelného světla pravdy. Dnes po šesti stoletích cest, práce, usilovného hledání, strádání, zoufání a bídy, nepřáteli pravdy zaviněné, v níž až odcizení věci národa bylo přivoděno a hrozilo zahynutím Univerzita Karlova v Praze se může honosit, že Čechům a lidstvu dala nejen Mistra Jana Husa, ale i Tomáše G. Masaryka, oba hlasatele pravého češství i lidství, oba nesmlouvavé bojovníky pravdy, která vítězí. A proto, že jako učitelé ani mládež nezadala svobodě české i svobodě lidské, když bylo nejhůře a nejstrašněji v nedávných letech německé okupace republiky Československé, první útok surového násilí a nenávisti byl veden proti Univerzitě Karlově v Praze a s učitelé i žáci a žákyňe v odhodlaném zápasu za svobodu a demokracii prošli mučednictvím i životy obětující. Univerzita Karlova měla být z kořene vyvrácena, česká vzdělanost zahubena a český lid o odvěké opory připraven, měl být ponížěn v dav bezprávných a nemyslících.“

Dr. Beneš tehdy uvedl k jakým tradicím v nastávající morální a politické křižovatce by se měla společnost přihlásit. Platilo to v roce 1948 i po vpádu 5 států v roce 1968. Symbol 17. listopadu jako výraz volání po svobodě a demokracii tomu dával odpověď.

Dne 28. října 1939 především mladí lidé vyšli do pražských ulic, aby demonstrovali svou věrnost ideálům svobody, demokracie a republiky. Provolávali slávu prezidentům Masarykovi a Benešovi. V době opojných úspěchů německých armád dal český národ najevo celé světové veřejnosti, že se vzpamatoval z pomnichovského otřesu, do kterého se nedostal svou vinou. Prokázalo se, že pokus o návrat k hodnotám předrepublikánským nebo obrát k idejím fašistickým, nepřinesly záchranu zbytku české státnosti. Ani antisemitismus neovlivnil podstatnou část české společnosti a ideály demokracie ztělesněné první republikou se vracely do veřejnosti. Tuto demonstraci nenechali němečtí okupanti bez potrestání. Při střelbě do demonstrantů zahynul mladý dělník V. Sedláček a smrtelně byl zraněn student medicíny Jan Opletal. Při jeho pohřbu uspořádaném kolejní samosprávou se jeho účastníci opět přihlásili k hodnotám, jejichž vyznavačem byl i J. Opletal. Hlávková kolej se stala prvním terčem útoku německých jednotek v ranních hodinách 17. listopadu.

Poprava studentských představitelů po této noci symbolizovala osud českého národa bez zřetele na politickou orientaci, pokud se zcela nepodřídí okupantům.

Letošní výročí 28. října jako jubilea vzniku státu, který byl již 18. října 1918 ve Washingtonské deklaraci adresované vládě USA proklamován jako budoucí republika, bylo zároveň příležitostí připomenout, jaký význam měly hodnoty a ideje zrozené v revoluci roku 1918 pro uchování národa a udržení a obnovu samostatného a demokratického státu.

Odkaz 28. října se stal 17. listopadu a po celou dobu války a znovu v poválečném období hodnotu a symbolem obnovení české státnosti.

I v současné době znovu probíhá zápas o tyto hodnoty. Nepřátelé demokracie opět zlehčují, stejně jako v pomnichovské republice, zásluhy československých legionářů o samostatný stát a obnovenou státnost, ve sdělovacích prostředcích se prosazují při příležitosti 28. října útoky na legionáře, že porušili přísahu panovníkovi, na rozdíl od těch, co zůstali sloužit v rakouské armádě, zlehčuje se i druhý odboj domácí a zahraniční a občas se tvrdí, že Češi od Bílé hory nikdy nebojovali. Opět se prosazují snahy nahradit republikánsko-demokratické hodnoty státnosti vyjádřené 28. říjnem, k nimž se občané přihlásili i při demonstracích v říjnu a listopadu 1939 jako k existenční jistotě vlastní státnosti, hodnotami a symboly jinými, aby tato historická zkušenost byla zapomenuta. Proto bychom si měli připomínat odkaz 17. listopadu, který ukázal, že zárukou samostatné české státnosti jsou ideje vyjádřené zakladateli Československa. Nic se nezměnilo na připomenutí T.G. Masaryka v jeho politické závěti, že státy se udržují těmi ideály, z nichž vzešly a nic se nezměnilo na poválečném varování ze strany prezidenta Beneše. 17. listopad se stal potvrzením těchto slov, a to v průběhu vývoje Československa několikrát a byl připomínán v roce 1968 i v roce 1989. 17. listopad tak nerozlučně navazuje na symbol 28. října a v těchto souvislostech jej i dnes vzpomínáme.